

Nhớ Về Trường Trưng Vương

Sau hơn năm tuần lễ nghỉ hè thăm gia đình bên Mỹ trở về nhà, các con tôi chuẩn bị tập vở cho mùa tựu trường. Giống như bên Cali, học sinh nước Đức cũng nhập học vào tháng 9. Sống ở khu nào thì trẻ em theo học trường gần nhà nơi mình ở, rất tiện cho học sinh đi học và phụ huynh đưa đón. Không có cảnh cha mẹ chạy vạy đôn đáo lo kiếm trường, thậm chí đút lót, hối lộ một số tiền như ở Việt Nam mình để con cái theo học trường tốt hơn.

Sáng sớm, tiết trời vào Thu bắt đầu se lạnh, sương phủ trắng trên đỉnh đồi núi xa xa. Lá cây hai bên đường đổi màu vàng úa rơi đầy trên con dốc. Dắt con bé út đi bộ đến trường vào lớp một. Không khí trong lành, thật dễ chịu. Trong khung cảnh như vậy dễ làm mình chạnh lòng nhớ về chốn xưa cũ, về quãng đời niên thiếu "Tôi đi học".

Năm Đệ Thất tôi thi đỗ vào trường Tự Đức đường Phan đình Phùng, gần trường Hội Việt Mỹ. Tôi học chung với các bạn Ngọc Tín, Công Khanh, Trinh, Trí, Thịnh, Sơn và Bình già. Học đến lớp 9 trường Tự Đức giải thể (sau giải phóng bị đổi tên thành Trần văn Ơn). Tất cả học sinh nam, nữ chuyển vào trường Trưng Vương, vốn xưa kia chỉ dành cho nữ sinh, tà áo dài trắng tha thướt. Nữ sinh Trưng Vương nổi tiếng đẹp, học giỏi, tài năng. Trường Trưng Vương, kế bên trường Võ Trường Toản, tọa lạc trên con đường Nguyễn Bình Khiêm, hai hàng cây lá me đan vào nhau cao vút tỏa bóng mát, được chúng tôi bình chọn là con đường đẹp, thơ mộng nhất Saigon thời bấy giờ.

Năm học cuối, niên khóa 1980, học sinh dãy lớp 12 Trưng Vương bận rộn hẳn lên với mớ hành trang linh kính vào đời, là một xấp giấy tờ nộp thi Đại học với bản kê khai lý lịch từ ba đời. Bạn bè học chung trường, hôm nay nghe tin đưa này vượt biên đến nơi, mai có đứa đi không tin tức, biệt vô âm tín như Thức lớp Pháp văn C8. Rồi Hải Thu, khuôn mặt đẹp trai tuấn tú của lớp C3, lớp của Phương Đăng - nay là kỹ sư Computer cư ngụ bên Úc, người bạn đã tận tình chỉ dẫn tôi cách đánh mẫu chữ tiếng Việt viết bài đăng báo. C3 còn có Hồng Đào - giờ là kịch sĩ nổi tiếng có mặt hầu hết trong các show Thúy Nga Paris, Asia. Lớp C2 có bạn chết mất xác trên biển Đông là Đạt. Thầy cô và cả lớp C2 đều thương tiếc mất đi một cậu học sinh hiền lành rất thông minh, học xuất sắc về môn Toán, giỏi đều các bộ môn khác. Giả sử lúc ấy Đạt đi thoát, còn sống và định cư ở Mỹ. Chắc rằng bây giờ cậu đã là một nhà Toán học lừng danh. Nghe kể lúc tàu chìm, mẹ Đạt - cũng là giáo sư dạy ở Trưng Vương, đã tự cột chặt tay bà vào tay Đạt để hai mẹ con được chết chung.

Thời đó, thầy Đức Lân - cựu giáo sư môn Toán được học trò yêu quý. Thầy đáng người thấp, nhỏ bé nhưng giảng bài thì số một. Thầy luôn tự chế ra các câu thơ liên quan đến bài học, để giúp chúng tôi nhớ bài lâu hơn. Ví dụ: "sin thời sin cos cos sin. Cos thời cos cos sin sin dấu trừ". Thỉnh thoảng thầy ngâm thơ Kiều của cụ Nguyễn Du cho học trò nghe. Hằng ngày, thầy đạp xe đến trường dạy học. Chiếc xe đạp cũ kỹ, một bên pedal bị hư. Thầy cứ phải dùng chân đẩy xuống mặt đường để có trớn cho xe chạy tới và đạp xe bằng cái pedal còn xài được phía bên phải. Mỗi khi tôi đứng trên ban công trường nhìn sang bên kia đường là Thảo cảm Viên. Tình cờ thấy thầy tôi đeo kính cận, tóc điểm bạc, bận chiếc áo trắng bạc màu đang gò lưng đạp xe lên con dốc. Tôi luôn ước nguyện với lòng mình rằng sau này ra đời đi làm có tiền, sẽ mua gởi tặng thầy chiếc xe đạp khác. Cho đến hôm nay 25 năm trôi qua, hình ảnh thầy Lân, nụ cười hiền hòa, giọng bắc vẫn in đậm trong tâm trí tôi như thưở nào, vẫn thuộc lòng câu thầy nói "*Nhân chi sơ vốn tính bản thiện*".

Năm 1988, tôi về lại trường Trưng Vương thăm thầy, gặp thầy Hưng dạy Hóa, thầy cho biết thầy Lân đã về hưu và ghi cho tôi địa chỉ của thầy Lân. Lái xe vòng vèo trong con ngõ Nguyễn thiện Thuật. Cuối cùng tôi kiếm ra nhà thầy, ngồi chờ thầy trước hiên nhà, nhìn quanh căn nhà đơn sơ, bắt gặp chiếc xe đạp cũ kỹ năm nào của thầy kính yêu, đang nằm yên ắng trong góc nhà, phủ lớp bụi mỏng. Tự nhiên tôi thấy chiếc xe gắn máy cúp đổ bóng bẩy của mình lái đến, đang dựng trước sân, sao thấy khoe khoang, kịch cớm và vô duyên chi lạ. Thầy từ trong nhà bước ra. Tôi vội vàng đứng dậy, cúi đầu chào lí nhí "*Con kính chào thầy ạ, thầy có nhớ con là học trò cũ của thầy?*". Thầy vui vẻ gật đầu bảo: "*Bao năm qua rồi, mà chị vẫn nhớ tìm đến thăm thầy*". Hai thầy trò cùng ngồi hàn huyên, nhắc lại những kỷ niệm thời trung học. Thầy bảo: "*Nghề dạy học ví như ông lái đò cần mẫn đưa khách hết lớp này, đến lớp khác sang sông, không kiếm được nhiều tiền, giàu sang. Nhưng thầy rất yêu nghề dạy học, tình nghĩa thầy trò thật cảm động*".

Sau dịp thăm thầy lần đó, tôi bận rộn với đời sống, rồi theo gia đình đi định cư ở nước ngoài. Lời hứa năm xưa về chiếc xe đạp mãi vẫn chưa thực hiện. Ngoại trừ vài lần gởi thơ về nhờ bạn bè thay mặt đến vấn an thầy vào dịp Tết.

Trường Trưng Vương bây giờ thay đổi nhiều lắm. Từ cổng trường, đến khuôn viên trường và lớp học. Thầy cô năm nao đã lần lượt về hưu hết, do tuổi cao sức yếu. Chỉ có những kỷ niệm trong quãng đời học sinh áo trắng, dưới mái trường thân yêu này vẫn còn in sâu đậm trong tâm trí mỗi người, dấu thời gian trôi qua, tuổi đời chông chát ...

Thời gian theo học Trưng Vương, môn học mà tôi yêu thích nhất là môn Anh văn do cô Gấm giảng dạy. Vì lý do này mà tôi nộp đơn thi vào Đại học Tổng hợp khoa Anh. Nhưng do lý lịch có người thân vượt biên, và cũng có thể bài thi kết quả không đủ điểm, tôi nhận được giấy báo nhập học trường Cao đẳng Sư phạm. Cùng với số bạn từ trường Trưng Vương như Thúy Lan - hoa khôi C2. Nhắc đến C2 là các bạn lớp láng giềng đều nhớ đến Thúy Lan xinh đẹp, nhà ở đường Đoàn Đất. Có Vân Trang, Lan Hạnh, Kim Xuân, Liên, người đẹp Thu Liễu, Thu Trang. Ngày cầm giấy báo đến trường tập trung. Chúng tôi mới biết là phải bị học Nga văn. Bọn tôi chạy đôn đáo lên văn phòng trường xin đổi sang phân khoa khác, nhưng đều bị từ chối.

Lúc đó kiếm được một việc làm hay một chỗ học để đời sống khỏi bấp bênh là may mắn lắm rồi, nên chúng tôi ngoan ngoãn vào lớp học. Tiếng Nga thì hoàn toàn mới lạ cho học sinh, sinh viên miền Nam. Đa phần ông bà cha mẹ chúng tôi chỉ thông thạo Pháp văn, Anh văn. Nên không ai có thể giải thích, chỉ dẫn mỗi khi chúng tôi thắc mắc về văn phạm của tiếng này. Một tuần chúng tôi có một ngày thực tập với giáo sư người Liên xô. Chủ yếu nghe bà đọc lại bài text trong sách. Mỗi khi bà vào lớp cất tiếng chào "zò rátz vui che" (Здравствуйте - xin chào). Có vài sinh viên đọc nhại đi "sờ rớt xu chen". Cả lớp cười khúc khích. Bà giáo ngờ ngác, nhưng chẳng hiểu tại sao. Kiến thức chúng tôi học được trong 3 năm trời chẳng thấm vào đâu, cứ như muối bỏ bể.

Cuối cùng chúng tôi cũng tốt nghiệp ra trường. Nhận mảnh bằng Sư phạm trong tay, mỗi đứa nhận nhiệm vụ về giảng dạy ở các trường ven đô thành Saigon như Củ Chi, Hóc Môn, Biên Hòa, Thủ Đức. Tôi thì về dạy trường trung học nằm ven địa bàn Hóc Môn (tiếng gọi sau này là trường phổ thông cơ sở cấp 2 - từ lớp 6 đến lớp 9. Cấp 3 là từ lớp 10 đến lớp 12). Thời gian này đất nước còn nghèo khổ lắm, phương tiện di chuyển chủ yếu bằng xe đạp, xe buýt. Bạn bè dạy chung trường, có giáo viên sau giờ dạy về đẩy xe đi bán nước trà đá. Có giáo viên đi bán vé chợ đen trước các rạp xi nê vào buổi tối, để tìm thêm thu nhập phụ vào đồng lương vốn đã ít ỏi. Gặp học sinh nào vô tình đạp xe ngang qua, cô giáo ôm xấp vé trốn vào một góc, nghe sao mà thâm.

Tiếng Nga thì quá khó nên học sinh học hành lơ là, chán nản. Các mẫu tự lại ngược ngạo so với bảng chữ cái tiếng Việt. Ví dụ: chữ m của mình, đọc là chữ t của tiếng Nga. Chữ H của mình đọc là chữ N của họ. Chữ N của mình lại ra âm i của tiếng Nga v...v ... Luật văn phạm quy đổi 6 cách, rắc rối. Nên ông Hiệu trưởng, dù là người phản kháng tiếng Anh, cuối cùng ông nhượng bộ, theo trào lưu xã hội, dẹp bỏ lớp tiếng Nga, mở thêm các lớp tiếng Anh. Phần thì ông lo sợ cho cái thành tích chiến sĩ thi đua của mình cấp phường, cấp quận, rồi lên đến thành phố. Cuối năm học, giáo viên được lệnh Hiệu trưởng sửa điểm, nâng điểm, không có học sinh lưu ban, ở lại lớp, 99,9% học sinh thi đỗ, lên lớp. Trường đạt danh hiệu tiên tiến, xuất sắc. Các thầy giáo già trong trường hay chua chát bảo: "Cũng chỉ vì cái thành tích thi đua, mà người ta sẵn sàng gian dối trong giáo dục. Cứ kiểu này cả nước ta ra đường ai cũng là Tiến sĩ, Phó tiến sĩ chạy rong". Tháng 7 năm nay tình cờ đọc được bài báo Spiegel - bên Đức - với tiêu đề tít lớn "**Gian lận trắng trợn trong mùa thi cử ở Việt Nam**". Trong bài tác giả mô tả ngày thi cử ở trường Đại học, Trung học học sinh quay cốp, chép bài đã giải sẵn từ bên ngoài ném vào v...v... Thi cử mà cứ như trò đùa. Đọc xong bài báo này "nào có ai đánh mà sao lòng đau".

Trường học tôi dạy lúc ấy lại thiếu giáo viên trầm trọng. May thời mấy năm qua tôi có theo học ở trường Đại học bán công vào buổi chiều, phân khoa Anh văn, nên có thể đảm nhiệm dạy các lớp Anh văn 6, 7, 8 trong khi chờ đợi giáo viên mới về. Một tuần tôi dạy 5 ngày, còn một ngày lãnh nhiệm vụ trực ban. Có nghĩa tôi cùng các em học sinh lo đánh trống báo hết giờ từng tiết học, kiểm luôn việc phụ trách lượm rác, phân chia học sinh quét rác sân trường. Lớp học tôi chủ nhiệm nằm sát cạnh nhà vệ sinh. Nhiều buổi trưa nắng, mùi xú uế thấm thối bay sang phòng học. Cô giáo và học trò thay phiên nhau bịt mũi. Mà chẳng lẽ bịt mũi suốt tiết học, thôi thì cô trò rử nhau ra hồ nước nhỏ, dùng để chứa nước mưa, lấy thùng sắt xết rỉ có sẵn đó múc nước dội cho không khí dễ thở hơn.

Sĩ số học sinh trong lớp lúc nào cũng từ 55 học sinh trở lên. Bàn ghế thì xiêu vẹo, không đủ chỗ ngồi, học sinh viết bài cứ đụng tay nhau. Bảng đen không có, không biết ai có sáng kiến quét một lớp sơn màu xanh đậm lên vách tường xử dụng thành tấm bảng cho giáo viên viết bài, giảng bài. Mỗi lần cầm cục phấn viết phải đè thật mạnh lên tấm bảng xi măng, thì phấn mới in lên mặt tường, ngón tay đỏ rần. Nhìn xuống đám học trò đeo

khăn quàng đỏ xộc xệch, áo quần chằng tươm tất, ngồi lui cui viết bài. Có đũa mũi xanh chầy quẹt dơ đầy hai bên má. Thấy học sinh đáng thương làm sao.

Có lần sau giờ dạy học về, buổi trưa trời nắng chang chang. Mặt đường như chảy nhựa hắc ín đen dưới cái nắng oi ả. Tôi bỗng nhận ra cậu học trò lớp 7 tên Hoàng của mình đang đi bộ bên lề đường. Hoàng người gầy nhom ngồi cuối lớp, giờ học hay ngủ gục ngon lành. Lần rồi trong bài kiểm tra dịch từ câu tiếng Việt sang tiếng Anh "mấy giờ rồi?". Hoàng đã ghi bằng chính tiếng Việt có dấu hẳn hoi "quát sờ thai", rồi lại ghi tiếp "*Thưa cô, con không có học bài, xin cô đừng cho con điểm không. Con cảm ơn cô*". Đọc mãi câu tiếng Việt của em tôi mới hiểu ra là "What's the time?", cô giáo được một phen hú hồn vì không hiểu thằng bé ghi gì mà "sờ thai" ở đây. Thẳng xe dừng lại trước mặt Hoàng, tôi lên tiếng trách móc: "*Này Hoàng, sao em không ở nhà làm bài, học bài, mà lại đi chơi giữa trưa nắng thế này*". Thằng bé mặt mày sợ hãi, trả lời lắp bắp: "*Dạ, thưa cô con phải đi bán vé số ngoài chợ, kiếm tiền phụ mẹ*". Rồi như để chứng minh lời nói của mình là sự thật, Hoàng rút từ trong cái túi nylon, được cột cẩn thận bên hông người, một xấp vé số. Tôi ngẩn người vì ngạc nhiên lẫn xót xa. Xoa đầu Hoàng, tôi hỏi nhỏ "*Thế em đi bộ đến tận đâu, leo lên xe cô cho em qua giang một đoạn*".

Ngồi sau xe, Hoàng kể cho tôi nghe nhà nghèo, Ba em lái xe ôm vào buổi tối bị kẻ gian cướp xe đánh chết. Mẹ Hoàng phải tảo tần gánh xôi nuôi 6 miệng ăn. Hoàng là con trai lớn phải phụ mẹ buôn bán kiếm tiền mua gạo nuôi mấy đứa em. Chờ em ra đến góc chợ Gò Vấp, tôi lục trong túi được mấy trăm lẻ, dúi vào tay thằng bé, bảo em mua bánh mì ăn cho đỡ đói. Nhìn theo Hoàng nhỏ bé, gầy nhom, bóng đổ dài trên mặt đường hanh nắng, rồi len lỏi mất hút trong giòng khách bộ hành, tôi chợt hồi hận nhớ lại điểm không to tướng cho Hoàng trong lần bài kiểm vừa rồi, vì không thể nào làm khác hơn. Đường về nhà hôm ấy sao bỗng thấy dài lê thê. Đạp xe ngang qua Phú Nhuận, thấy cái khẩu hiệu treo bay bay trong gió trước cổng chợ "**Dân ta giàu, nước ta mạnh**". Nhớ đến Hoàng, bụng đói đang len lỏi chào mời mọi người mua vé số quanh chợ, tôi chợt thấy mắt mình cay cay. Từ bữa đó, tôi mới hiểu ra chung quanh mình có bao nhiêu cảnh đời học sinh nghèo nàn, thương tâm cần được quan tâm, chia sẻ.

Thời gian trôi qua, tôi theo gia đình đi định cư ở nước ngoài, không theo đuổi nghề dạy học đến cuối cuộc đời như thầy Đức Lân kính yêu. Còn các em học sinh của tôi ngày đó giờ chắc đã lập gia đình, có con cái. Lòng tôi luôn hy vọng những đứa con của các em học sinh khi xưa, sẽ không giống cha hay mẹ chúng, sau giờ học phải cầm xấp vé số đi bán ngược xuôi trên khắp nẻo đường Saigon, sớm va chạm, chai đá với cuộc đời, đánh mất tuổi thơ hồn nhiên.

Người ta có quyền không thích chế độ cộng sản, có quyền lên tiếng chống đối sự tham nhũng của chính quyền đương nhiệm. Nhưng không một ai có thể quên được quê hương yêu dấu của mình. Không ai có thể quay lưng, làm ngơ trước nỗi đau khổ vì bệnh tật, nghèo nàn, thiếu thốn của dân nghèo trong nước. Vì vậy khi đọc được tin tức, các nhà hảo tâm Việt kiều về xây dựng trường học cho các em học sinh có chỗ học hành, vui chơi, tôi thầm cảm ơn họ thật nhiều. Nghe nói ngôi trường tôi dạy khi xưa đã được sửa sang đẹp đẽ, thoáng mát.

Tôi cũng vô cùng kính phục, biết ơn Hội đoàn thiện nguyện SAP-VN (Social Assistance Program for Vietnam) bên Hoa kỳ. Những bác sĩ, nha sĩ, kỹ sư và các thiện nguyện viên SAP-VN làm việc bất vụ lợi đã không quản khó khăn, gian khổ, cực nhọc về Việt Nam đi đến các miền thôn quê xa xôi, hẻo lánh chữa trị bệnh tật, phát thuốc miễn phí cho nông dân, người già, trẻ em nghèo, khuyết tật. Các em thơ với mảnh đời tưởng chừng như bất hạnh, bị lãng quên đã và đang lấy lại niềm tin, hy vọng. Những ánh mắt ngây thơ long lanh hạnh phúc, nụ cười ấm áp dưới bàn tay chăm sóc đầy tấm lòng vị tha, bác ái của những nhà hảo tâm, các thiện nguyện viên trong tổ chức SAP-VN.

Nghĩ đến câu khẩu hiệu khi xưa "Dân ta giàu, nước ta mạnh". Nếu như nhà nước Xã hội chủ nghĩa lúc đó đừng dạy chúng tôi những điều gian dối, không đúng với sự thật, mà thay vào đó nên dạy chúng tôi biết nhìn nhận thực tế rằng "Nước ta còn nghèo, dân ta còn khổ sau những năm dài chiến tranh", bổn phận các em học sinh phải ráng học hành chăm chỉ, thật giỏi để mai này đem kiến thức, sức lực giúp dân, giúp nước. Thì hôm nay đâu có dịp để tác giả đăng bài viết trên báo Spiegel ca thán về hệ thống giáo dục gian dối, xuông dốc của đất nước mình.

Ngọc Bích